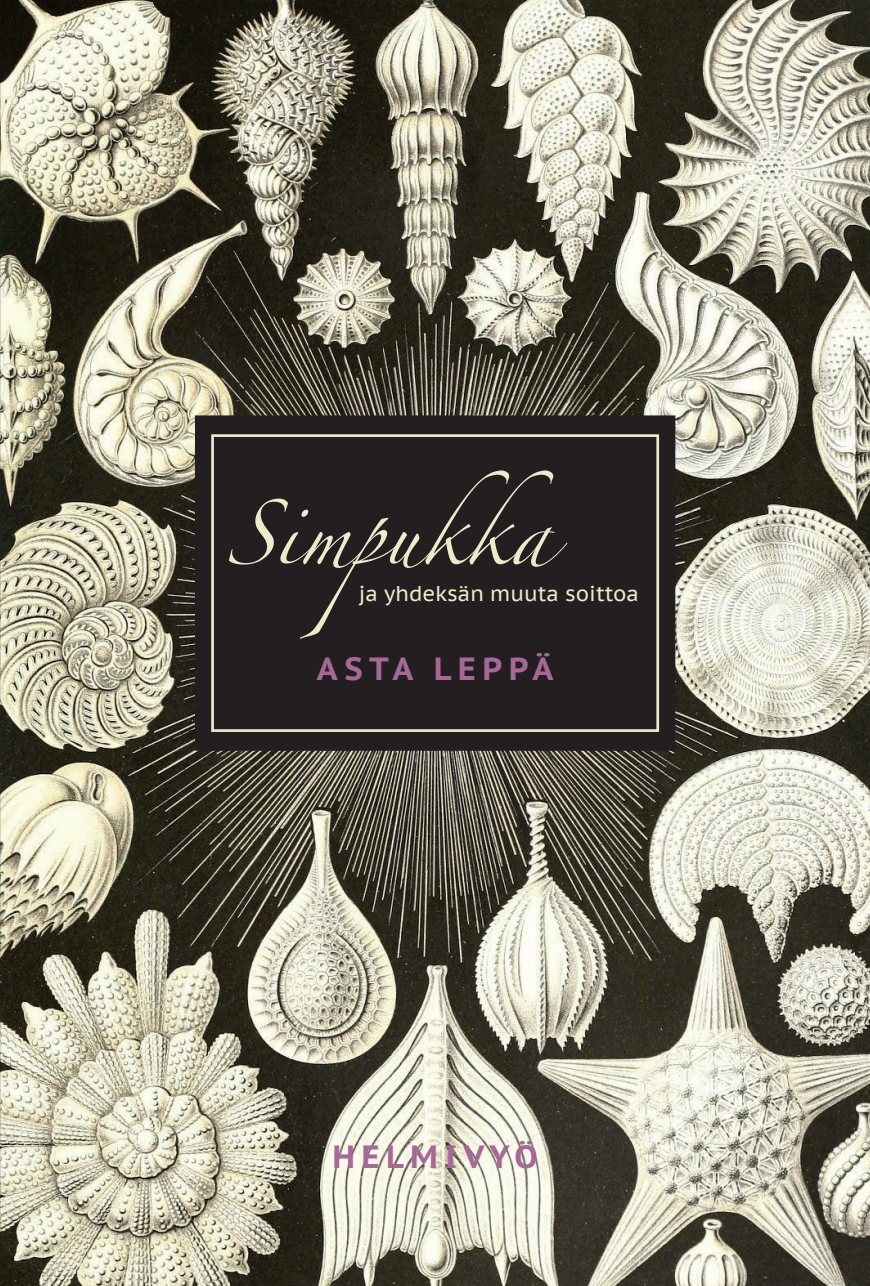

Simpukka

ja yhdeksän muuta soittoa

ASTA LEPPÄ

HELMIVYÖ

Simpukka ja yhdeksän muuta

Asta Leppä

Simpukka
ja yhdeksän muuta

Kustantamo Helmivyö
Turku 2020

Asta Leppä: Simpukka ja yhdeksän muuta

ISBN 978-952-7211-56-4

Painopaikka: BoD, Norderstedt, Saksa

Iltapäivällä atomisateen mahdollisuus

Sostenuto

KESKEN SAUMANTEON säpsähdän. Kuulinko jotakin?

Katson ikkunaan ja ympärilleni, sitten käännyn heti takaisin ompelukseni ääreen. Tehtaanjohtaja Sauvage tekee promenadiaan keskuskäytävää pitkin. Ompelukoneemme pörisevät kiivaammin kuin koskaan, ilma on tomusta harmaata – huolittelemme halpaa viskoosia.

Mainoslauseemme kuuluu:

"ZU-ZU – ELEGANSSIA EDUKKAASTI"

Harva se päivä pysähtyy monsieur juuri minun koneeni taakse ja laskee paksut, mustasankaiset silmälasinsa otsalta

nenälleen. Vetiset silmät laajentuvat renkaiksi, kun hän tarkkailee, ompelenko oikein – hermostun niin, että tikkaan sormeeni. Väläytän anteeksipyyttävän hymyn, tempaan nahan neulasta. Kivusta viis, pääasia, etten päästä kangasta tuhriutumaan.

Tässä maassa on saatu kyllikseen verisistä vaatteista.

Monsieur Sauvage vihaa minua niin kuin jokainen täällä. Nytkin hän kumartuu ja pullauttaa pulleiden meduusa-huuliensa välistä korvakäytäväni kiemuroihin:

– Toivottavasti pikkurouva vielä muistaa, että pikkurouva pääsi tänne vain miehensä tähden.

Hyiset väreet kiskovat nailoneitani niskanikamiin asti. Aivan kuin pohkeita halkoisivat taas saumat, sellaisia sukiahahan minä vielä muutama vuosi sitten käytin. Tosiaan, jo vuosia, vaikka tuntuu kuin kyse olisi eilisestä. On kuin eilinen vetkuttelisi yhä porstuassa kuin vaivaksi oleva vieras ja jos kääntyisin, kaikki jatkuisi kuten ennenkin. Saumat juoksisivat sukissa, eivät tuntikausia tässä sormen alla.

Muut naiset vilkuilevat sivusilmällä suuntaani ja tukahduttavat hymyään. Minun nöyryyttämiseni kuuluu päivänkulkuun siinä missä kahvitauko ja pätkissä poltettu Gitaneskin. Eiväthän he itse käy minuun käsiksi, vaan ovat suoneet tehtävän monsieur Sauvagelle, joka sen ilomielin myös täyttää. Onhan meidän kaikkien menneisyydessä yhtä ja toista valonarkaa, eikä kukaan halua suoda minulle koston suloisuutta, jos omat synnit sattuisivat eräänä päivänä pal-

jastumaan.

Eilen yllätin silittämön tytöt syynäämästä päällystakkini kokonumeroa. Pamautin pukukoppini oven kiinni heidän nokkansa edestä niin, että vanerista sinkoilivat säleet. Sen jälkeen asetuin peilin eteen ja vedin vyöni niin kireäksi, että uumani oli soukempi kuin lankapuola. Täpläisestä peilistä erottui hahmo, joka ei ollut vielä varjo entisestä. Ehei, olin kirkashöyheninen kolibri tämän raakkuvan varisparven keskellä. Anteeksi vain, *mesdames*, sanoin itsekseni ja hymyilin ylimielisesti. En minä vielä ole lyöty.

Pöly pöllyää päällemme. Ravistelen tukkaa kuin koira turkkia, kakistelen kurkusta nuhruista nukkaa. Siinä se tuhka, jota nyt ripotellaan päähäni. Tehtaan katto kohooa kuin kirkossa, ikkunoista soljuu taivaallinen valo, jonka alla tämä seurakunta ahkeroi päät painuneina. Vain yksi pakana mahtuu joukkoon: minä. Minulle Jumala on pelkkä onnenpyörää pyörittävä hempukka, kun taas nuo muut uskovat rehtiin kirjanpitäjään, joka ynnää jokaisen synnin ja onnen.

Taas kuuluu jotakin.

Ujellusta – kiljuntaa jopa? Vai kaikuuko päässämme vanha ilmahälytyksen muisto, ääniaave, jolta vauvan parku ja öljyämättömän ovenkin vinkaisu yhä kuulostavat? Aistin levottomuutta jo muissakin. Parin rivin päässä käppyräselkäinen, surukasvoinen nainen katsahtaa pelokkaasti ikkunaan ja harkitsee, uskaltaisiko peräti nousta työnsä äärestä ja katsahtaa ulos tai ylös, mutta monsieur Sauvage mulkai-

see äkeästi kaikkien päiden yli ja rouvan takamus painuu takaisin tuoliin.

Olkoon. Ehkei se mitään ollut.

En minäkään siksi liikahda. En saa menettää työtäni, täällä ollaan ja kökötetään, vaikka sitten katto putoaisi yltä ja lattia romahtaisi alta. Kyllästykseseen saakka olen kuullut, miten kiitollinen minun pitäisi olla, miten tyytyväinen, ei joka työllä ole näin hienoa työpaikkaa. Ihmiset ulkona elävät kädestä suuhun ja ovat nälissään. Eikä tämä ole edes mikään naisvankilan vaatehtimo, jossa korjataan hädänalaisille lahjoitettavia lumppuja, vaan säälinen, siisti sija. Muotitalo.

Ennen muuta minun tulisi olla kiitollinen miehelleni Gillesille.

Että hän jäi henkiin. Palasi.

Miehiä saapui rintamalta rampoina, käsipuolina, vailla sormia ja varpaita, keuhkot lymfissa, kasvot karrella, iho koksina, sokeina, kuuroina, halvaantuneina kuka mistäkin kohtaa, vapisevina – kuka tahansa heistä olisi kelvannut minulle. Vain sankareista en olisi niin piitannut.

Vaikka tulihan Gilles oikeaan aikaan. Tismalleen ratkaisevalla hetkellä hänen nuhjuinen olemuksensa ilmaantui möyryävän väkijoukon keskeltä. Sen raivo sammui heti, kun katseet osuivat mitaliin hänen rinnassaan, noihin kahteen palmunlehvään ja ristissä oleviin miekkoihin. Vieläkin hän kantaa mitaliaan, kupertaa kämmenet sen ympärille – ai-

van kuin saisi siitä elinvoimaa, sitä samaa, jota sota synnyttää – sodan, jonka heikot loimut erottuvat yhä taivaanrannan pastelliviivassa.

Toisinaan hän katselee minua se kädessään ja minulle tulee kuuma olo päästä varpaisiin. En tiedä, mikä tuo tunne on, häpeää, kiihotusta vai kauhua, ajattelen vain, että tuohon helvetin kapistukseen olen ripustettu loppuiäkseeni. Että se pitää minut elossa.

Gilles on vannonut pitävänsä minusta huolen. Mutta miksi hän sitten makaa kaikki päivät vuoteessa ikikulut sarkahousut ja kauluspaita yllään ja seuraa, miten päivänvalo matelee makuuhuoneemme kosteita kattolevyjä pitkin? Pilvet kulkevat kattoa pitkin repaleisina varjoina, linnunsiivet ja ilmassa kieppuvat roskat, niitä hän katselee ja kuuntelee avonaisesta ikkunasta kadulta kantautuvia ääniä. Vastapäisen talon villakoira räksyttää parvekkeen rautakaidetta vasten, kun kulkukoiralauma jolkottaa ohi. Naapurin matamit kaakattavat päivän juorut ripustaessaan pyykkejä ikkunoihin. Joskus auto kaasuttaa ohi. Alakerrasta kuuluu Jehovan todistajien kuoroharjoitusten ääni, hitaasti poljetavan harmonin laahaava tempo ja ajoittainen hallelujaa.

Hallelujaa!

Onhan Gilles tavallaan oikeassa.

Hän pitää minusta huolta sankaruudellaan.

TAAS KUULUU jotakin ja tikkaan sormeeni.

Sujautan neulan puhkoman sormen suuhun, imen lihaisan kiväärini pikku piippua, raudanmaku leviää kielelle. Kaikki ympärillä on harmaata, kangas on harmaa, lanka on harmaa, ihmisten iho ja seinien rappaus. Taivaskin on tasaharmaa matto, jota vasten harmaiden pulujen pelästynyt parvi räpiköi välillä läpättävän kierroksen. Veri sentään todistaa, että elän. Että jotakin värikästä sentään mahtuu minunkin maailmaani, vaikka mieluummin soisin sen olevan mansikoita tai mikä ettei pehmoista samettia.

Semmoiset mieliteot piinaavat minua kaiken aikaa. Yritän käyttäytyä kuin niitä ei olisi, kuin minulla ei olisi menneisyyttä, josta halut ja himot pulpahtelevat pintaan kuin kiehuvan keiton kuplat. Kaikki tuntuvat tietävän minusta ja menneisyydestäni enemmän kuin minä itse. Mutta jos sanoisin ääneen, miltä minusta sisimmässäni tuntuu, minulla ei olisi enää mitään.

Samassa tehtaan pilli päästää valituksensa – se on kuin kaikkien rääkättyjen ja nutistettujen yhteishuuto – ja saamme luvan poistua pukuhuoneeseen. Minä tosin viivytelen salissa. Viikkaan keskenjääneet leningit, puhallan pölyt lankakotelosta, vien katkenneet neulat monsieur Sauvagelle, joka laskee ne kolmesti, sillä niiden arvo pidätetään palkastani. On niin vaikea pitää kasvonsa totisina, kun aiemmin kikatteli ja kujeili kaiken aikaa. Teatterinaamioissakin toinen itkee, toinen nauraa. Lopulta monsieur Sauvagen haalea olemus nyökkää myöntävästi ja pujahdan pukuhuonee-

seen. Mathilde, jonka siniharmaa työtakki on revennyt molemmista kainaloista, tuijottaa minua pistävästi hapsottavien mustien kulmakarvojensa alta. Ehyet rasvaiset kiharat ryöppyävät rantakäärmeinä alas, kun hän päästää ne kumilangan ja hengettömien kahleista. Rosetta hänen vierellään hilaa sukkia hitaasti ylös, puuttuvan hampaan musta aukko välähtää huulen takaa. Heidän kallojensa eheys, heidän päittänsä arvettomuus. Ne kyllä ottaisin itselleni.

– Mitenkä se Gilles? kysyy Mathilde heti kärkkäänä.

Ja ennen kuin ehdin vastata mitään:

– Siinä vasta mies. Hyvä ja kunnollinen!

Nyökytän typerästi, nyt sentään hävettää, ja silloin he oikein hyrisevät tyytyväisyyttään. Maha murisee, koska en ole syönyt lounasta, mutta kiristan vyötä pykälällä ja marssin ulos sanaakaan sanomatta. Aurinko on alkanut paistaa, valo hulmahtaa ylleni kuin soopeliviitta. Ummistan silmät ja leikin astuvani suuriin saleihin.

En mene kotiin.

Viivyttelen, sillä lailla olen saanut asiani aina sumplituksi, vartomalla ja vetkuttelemalla, maleksimalla ja maailailemalla. Aina olen nojannut etukenossa johonkin, jota ei vielä ole. Kenkäni kilahtelevat, niiden korkolaput ovat kuluneet ja naula töröttää kumpaisestakin kuin ramman tekojalaa.

Suuntaan sinne, missä haaveet hipelöivät poskea, ovat kädenojennuksen päässä, melkein kuin totta ja toisinaan

ovatkin. Champs Elysée, Rue de Fauborg, Eiffel ja Riemukaari – askeleeni hakeutuvat noille varakkaan väen kulmil-
le kuin ankkuriköyden kiskomina, vaikka paljasjalkainen
pariisilainen välttelee niitä kuin ruttoa, ellei hän sitten satu
kaupustelemaan paahdettuja kastanjoita tai piparireunaisia
kuvakortteja.

Kävelen joenrannalle, nojaan kiviseen kaiteeseen, kat-
selen kumpaankin suuntaan. Ilta-aurinko kimaltelee lainei-
den laskoksissa, puren huulia punaiseksi ja olen kuin en
olisikaan. Kuin olisin onnellinen, elämästä kiitollinen.

Elle chante un air de son faubourg,

Elle rêve à des serments d'amour.

Elle pleure et plus souvent qu'à son tour

Mademoiselle de Paris!

Kun turistit kulkevat takaani ja asettuvat vierelleni, us-
kottelen olevani yksi heistä, vaikka olen sisältä ruostetta ja
romua. He ovat sen sijaan kiiltävää, vahalta tuoksuva luk-
susta. Aamulla he ovat nousseet valkoisilta nahkalepotuo-
leiltaan, kävelleet muranokristallista puhallettujen katto-
kruunujen alta ja laskeutuneet alas *Nieuw Amsterdamin* las-
kusiltaa. Katselen heitä kuin taskuvaras, mutta varastan
heiltä vain olemassaoloa – tuota helpon elämän sakeaa, täy-
desti kypsyneen pihvilihan tuoksua. Katselen rouvia, joilla
on muodinmukaiset leningit, lyhyet kiharat, pyöreät kau-
lukset, helminauhat, solmukuviolliset silkkihuivit ja kirkasta
huulipunaa. Herroja, joilla on hyvin istuvat puvut, ruudul-

liset solmiot ja hiusrasvalla suittu tukka. Hampaita, jotka loistavat valkean tahrattomina. He napsivat Polaroid-kameroillaan valokuvia, jotka kehittyvät silmissä, sillä maailma on siirtynyt hetken aikaan, ja odottaminen kuuluu menneisyyteen. Amerikkalaisilla naisilla on pikauunit, kertakäyttöastiat ja minuuttiriisi.

Heidän kävelytyylinsä näyttää, miltä tuntuu päästä perille. Mitä tarkoittaa kun ei tarvitse kurotella suuntaan eikä toiseen. Voi elää tässä ja nyt, esittää itseään, esitellä, esittäytyä, käydä esityksissä – tänään varieteessa, huomenna chansonneriessa – tuoksua hotellin silittämiltä vaatteilta ja Luxin vihreältä vaahtosaippualta. Toisin kuin minä ja Gilles, jotka vilkuilemme kaiken aikaa taaksemme ja kiiruhdamme alituisen aivan kuin joku väijyisi kintereillämme. Jotka jokainen auringosta välähtävä ikkuna saa säpsähtämään. Joiden niskat köyristyvät, kun jalkakäytävällä leijuu variksen varjo. Emme koskaan voi astella ja elää noin huolehti, sisällämme painaa jokin, joka tekee askeleistamme rasakat. Meidän jalkamme ovat lyijystä valetut.

Unelmani ovat arvokkainta mitä omistan. Ne kannattelevat ja kuljettavat minua eteenpäin. Mutta Gilles... Gilles vain jököttää paikoillaan. Jos haluan hänen liikkuvan, minun on otettava ensimmäinen askel. Hän kulkee perässäni kuin rakki, jolle on höveliyttään heittänyt palasen patonkia. Jos pysähdyn liian äkkiä, hän törmää selkääni. Hän tuijottaa kanssani liiviliikkeen näyteikkunaa ja tunkee sisään,

vaikka äyskin, että pysy nyt hyvä ihminen ulkona. Sisällä myyjä alkaa levitellä silkkipaitoja myyntipöydälle, kehottaa koettamaan, mikä paidoista olisi paras, mikä pehmein, mikä liukkain. Minä koetan, hivelen hiukan liian pitkään, aavistuksen verran liian kiihkeästi – eihän minulla ole varaa yhteenkään – kunnes käännyn Gillesin puoleen. Kysyn kuten kuka tahansa vaimo, arkisesti, aivan kuin olisimme kunnon väkeä mekin, mistä paidasta hän pitää eniten.

Gilles säpsähtää. Puristaa käsiään yhteen, hymy leviää hänen kasvoilleen kuin rikottu muna paistinpannulle. Tunnen hänen uloshengityksensä lämpöiset puhaukset, joissa valkosipuli haisee vaimeasti.

– Jokainen niistä näyttäisi sinun ylläsi yhtä kauniilta, Jeannette, aivan jokainen...

Mutta tämän lausuttuaan hän ei kaivakaan nahkaista lompakkoa housujensa takataskusta kuten amerikkalainen aviomies, ei raota sen yhtä lokeroa ja nappaa sileää vihertävää seteliä muiden joukosta. Sillä mitään seteleitä ei ole. Mutta onhan rakkaus, hän muistuttaa silmiään räpytellen, ja ellostuksen sappineste kihoaa kurkkuuni.

Yöt hän huutaa. Juoksee pitkin loputtomia hämäreitä kenttiä. Laakeita aukeita, missä suippopäiset kuulat sinkoilevat näkymättömyyksistä ja repivät mustuuteen vieläkin mustempia reikiä. Hän rimpuilee piikkilankakieppien läpi, raahaa toveriaan kainaloista, näkee avonaisen silmän tuijottavan häntä liejun lonkeroista – mustekalamaisen ja laajen-

neen. Hän kumartuu lentokoneiden syöksyessä hänen päätänsä yli niin, että heinät ympärillä painuvat maata vasten. Viljakuhilaat palavat rätisten yössä.

Ja kun ravistan hänet hereille, hän tarrautuu minuun kuin hukkuva, suutelee minua yhä henkeään haukkoen, riuhtoo vaatteet yltäni ja kääntää minut selälleni niin, että minunkin henkeni salpautuu. Se on hengenpelastusta, elvytystä, joka ei enää tepsii. Epätoivoisina vaivumme yhdessä unohdukseen. Hän nuolee kasvojani, jyskyttää lihaani tunnin, kaksi, kunnes en tunne enää mitään. Kunnes olen pelkkä ammottava reikä.

– Älä lähde pois, Jeannette, hän mumisee aina välillä.

– Älä vain lähde pois.

Voi, lähtisin kyllä, jos vain voisin, heti ja epäroimatta. Juuri siksi olen nytkin vielä täällä, vaikka minun pitäisi olla jo kotona – siellä hän odottaa, kurkottelee varmaan paria keittiön kapeasta ikkunasta ja ihmettelee, missä oikein viivyn. Annan tuulen huuhtoa otsatukkaani – leikkasin sen perjantaina lyhyeksi radiota kuunnellessani – nappaan ime-län hymyn tuolta herralta ja tuoltakin, unelmoin dollarihymyistä, joissa on takasiivekkeet ja kromiset puskurit enkä näistä lerppahuulisista Peugeotteista, jotka vaappuvat köhi-en bulevardia pitkin. Noiden herrojen hymyissä on tuulahdus valtamerta, valtamaata, rannatonta ja rajatonta. Niitä siivittävän uskon voimin minustakin voisi tulla vielä jotakin, en olisi enää kone halvassa tehtaassa, en olisi sidottu

mitaliruusukkeen kuristaviin silkkinyöreihin.

Kiviaidan viereen kävellyt pehmeähattuinen mies kupertaa kätensä filtterisavukkeen ympärille, kulmikkailla leukaperillä lepattaa sytyttimen villi hehku. Hän huomaa minut ja kysyy matalasti:

– A cigarette, Miss?

Olen jo vastaamassa hymyyn, käteni värähtää ojennukseen taskussa, yes please, ja sitten pelästyn.

En ole oppinut mitään vieläkään.

METROSSA VIHDOIN herkeän, annan ajatuksilleni luvan avautua viuhkaksi: junan vauhdissa kaikki katoaa muutoinkin, taloista ja laitureista tulee viiruja ja värejä. Ihmiset tulevat ja menevät niin, ettei kukaan heistä jää mieleen. Vain täällä voin hipelöidä vaaratta syntejäni.

En painanut kasvoja koskaan muistiin. Miehet tulivat ja menivät, eikä ilman univormua kenraali erottunut enää korpraalista. Kaliiberitkaan eivät noudattaneet ulkokenttien lakeja, suurilla herroilla oli useimmiten pienimmät piiput. Kuinka toisin silmin minua tuolloin katsottiin! Katseita tunti toisensa perään, lähiobjektivilla ja suurennuslasilla, aina katsottiin ja hyväksi havaittiin. Mitä enemmän katsetta, sen paremmin voin. Minuun virtasi taistelutante-reitten energia, minuun tuhlattiin ruutia ja tulivoimaa. Miljoonien nälkäisten armeijat ruokkivat kalpeaa lihaani.

Usein istuusin plyysituolilla, sillä pahamaineisella, jolle

Apina, joka särkee sydämensä rakastuessaan tiedemieheen, kansallissosialistien prostituoituna toiminut kaunotar, yhteiskunnan syrjälle sysätty vammainen 1500-luvun Englannissa, filmitähden surkimustytär, isänsä pahoinpitelemä poika, joka saa appelsiinilimonadin kuuluisalta näyttelijä-täreltä...

Simpukka ja yhdeksän muuta soittoa on novellikokoelma, jonka päähenkilöt eivät koskaan onnistuneet. Se on häviäjien historiankirjoitusta.

Asta Leppä (s. 1965) on raisiolainen toimittaja, tietokirjailija ja kolumnisti, jonka esseekokoelma *Sävyttömät sanat* – kun vastakkainasettelut saivat vallan (2019) oli Kanava-tietokirjapalkintoehdokas. *Simpukka ja yhdeksän muuta soittoa* on hänen ensimmäinen kaunokirjallinen teoksensa.

9 789527 211564

978-952-7211-56-4

Kannen kuva: Ernst Haeckel

Kannen suunnittelu: Nina Huurrevaara

